

คำวินิจฉัยของ นายประเสริฐ นาสกุล ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๔/๒๕๕๕

วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง อำนาจจัดการทรัพย์สินภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ศาลจังหวัดนครราชสีมาเสนอคำร้องเป็นหนังสือ ที่ ขธ ๐๒๐๐.๓๐๑/๑๘๗๕๕ ลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๒ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ความว่า จำเลยที่ ๑ ในคดีล้มละลาย หมายเลขแดงที่ ล. ๕/๒๕๕๐ ระหว่างธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) โจทก์ บริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด กับพวก จำเลย ยื่นคำร้องว่า ในระหว่างเวลาที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด จำเลยน่าจะมีสิทธิในทรัพย์สินของตน ในอันที่จะจัดการอย่างใด ๆ ก็ได้ การที่จำเลยที่ ๑ ถูกจำกัดสิทธิเช่นนี้ ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จึงขอให้ศาลรื้อการพิจารณาไว้ และส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

ข้อเท็จจริงที่ได้จากการพิจารณา

๑. ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ฟ้องบริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด กับพวก เป็นจำเลย ต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา ในคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๘๕๗/๒๕๕๒ ซึ่งศาลพิพากษาให้ จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระหนี้เงิน ๒๒๕,๑๑๑.๒๕ บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี นับแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๒ เป็นต้นไป จนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ กับให้จำเลยทั้งสอง ร่วมกันชำระค่าฤชาธรรมเนียมแทนโจทก์ คิดถึงวันฟ้อง เป็นเงิน ๕๖๑,๗๗๒.๗๗ บาท จำเลยทั้งสอง ไม่มีทรัพย์สินใดที่จะยึดมาขายทอดตลาดเพื่อชำระหนี้แก่โจทก์ เนื่องจากจำเลยทั้งสองถูกเจ้าหนี้รายอื่น บังคับคดีแก่ทรัพย์สินจนหมดสิ้นแล้ว จำเลยทั้งสองจึงเป็นบุคคลผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว โจทก์จึงฟ้อง จำเลยทั้งสองต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา เป็นคดีหมายเลขดำที่ ล. ๑๗/๒๕๓๘ ขอให้มีการพิทักษ์ทรัพย์ จำเลยทั้งสองเด็ดขาดและพิพากษาให้จำเลยทั้งสองเป็นบุคคลล้มละลาย

ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้ว มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ ๑ เด็ดขาด และยกฟ้องจำเลยที่ ๒

๒. จำเลยที่ ๑ อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ พิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น

๓. จำเลยที่ ๑ ฎีกา โดยให้เหตุผลสรุปได้ว่า การที่ศาลจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้บุคคลใด ล้มละลายนั้น ย่อมกระทบถึงสิทธิ ความสามารถ สถานะ และทรัพย์สินของบุคคลนั้นได้ ฉะนั้น ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษา พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ มาตรา ๑๔

บัญญัติให้ศาลต้องพิจารณาให้ได้ความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ และมาตรา ๑๐ ถ้าพิจารณา
 ได้ความจริงให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ความจริง หรือลูกหนี้นำสืบได้ว่า
 อาจชำระหนี้ได้ทั้งหมด หรือมีเหตุที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้อง จำเลยทั้งสองได้ยื่นบัญชี
 ระบุพยานเพิ่มเติม แต่ศาลชั้นต้นไม่รับบัญชีดังกล่าว แล้วมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยที่ ๑ เด็ดขาด
 เป็นการไม่ให้โอกาสจำเลยที่ ๑ นำพยานเข้าสืบเพื่อพิจารณาให้ได้ความจริงตามเจตนารมณ์ของพระราช
 บัญญัติล้มละลาย ฯ มาตรา ๑๔

๔. จำเลยที่ ๑ ยื่นคำร้องลงวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ สรุปความได้ว่า ในระหว่างที่ศาล
 ยังไม่ได้พิพากษาให้จำเลยที่ ๑ ล้มละลาย จำเลยที่ ๑ น่าจะมีสิทธิในทรัพย์สินของตนที่จะจัดการ
 ใดๆก็ได้ การที่จำเลยที่ ๑ ถูกตัดสิทธิตามพระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ เช่นนี้ จึงขัดหรือแย้งต่อ
 รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๔๘ ขอให้ศาลรื้อการพิจารณาไว้ แล้วส่งคำร้องนี้ให้ศาลรัฐธรรมนูญ
 พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

โดยที่คำร้องนี้เป็นปัญหาข้อกฎหมาย และพยานหลักฐานที่ศาลรัฐธรรมนูญได้รับมีเพียงพอ
 ที่จะวินิจฉัยคำร้องนี้แล้ว ไม่จำเป็นต้องแสวงหาพยานหลักฐานอื่นได้อีก

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ มาตรา ๔๘ มาตรา ๒๖๔ และมาตรา ๓๓๕
๒. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖
๓. พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๗ มาตรา ๘ มาตรา ๕
 มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๔ มาตรา ๑๖ มาตรา ๑๗ มาตรา ๒๒ มาตรา ๒๔ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๕
 มาตรา ๑๐๕ มาตรา ๑๑๔ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๖ มาตรา ๑๒๑ มาตรา ๑๓๓ และ
 มาตรา ๑๓๔

๔. พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๑ มาตรา ๓ มาตรา ๗ และมาตรา ๑๐

๕. พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๖ มาตรา ๔

๖. พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ มาตรา ๕ มาตรา ๒๖
 มาตรา ๒๗ และมาตรา ๒๕

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัย

๑. ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้หรือไม่
๒. พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจจัดการทรัพย์สิน
 ภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

คำวินิจฉัย

ปัญหาแรก เนื่องจากศาลจังหวัดนครราชสีมาเสนอคำร้องนี้ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยได้

ปัญหาที่สอง พระราชบัญญัติล้มละลาย ๗ มาตรา ๗ บัญญัติว่า “ลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว อาจถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายได้ ...” มาตรา ๘ บัญญัติว่า “ถ้ามีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ เกิดขึ้น ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ... (๕) ถ้าลูกหนี้ถูกยึดทรัพย์ตามหมาย บังคับคดี หรือไม่มีทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดที่จะพึงยึดมาชำระหนี้ได้ (๖) ถ้าลูกหนี้แถลงต่อศาล ในคดีใดๆ ว่า ไม่สามารถชำระหนี้ได้ (๗) ถ้าลูกหนี้แจ้งให้เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดของตนทราบว่า ไม่สามารถชำระหนี้ได้ (๘) ...” มาตรา ๙ บัญญัติว่า “เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ (๑) ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว (๒) ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียว หรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นบาท (หนึ่งล้านบาท ตั้งแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๒) หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าห้าแสนบาท (สองล้านบาท ตั้งแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๒) และ (๓) หนี้้นอกกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน ไม่ว่าหนี้้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม” มาตรา ๑๐ บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับ มาตรา ๙ เจ้าหนี้มีประกันจะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ (๑) มิได้เป็นผู้ต้องห้ามมิให้บังคับ การชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน และ (๒) กล่าวในฟ้องว่า ถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้วจะยอมสละหลักประกันเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย หรือตีราคาหลักประกัน มาในฟ้องซึ่งเมื่อหักกับจำนวนหนี้ของตนแล้ว เงินยังขาดอยู่สำหรับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา เป็นจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นบาท (หนึ่งล้านบาท ตั้งแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๒) หรือลูกหนี้ ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นจำนวนไม่น้อยกว่า ห้าแสนบาท” (สองล้านบาท ตั้งแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๒) และมาตรา ๑๔ บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดีล้มละลายตามคำฟ้องของเจ้าหนี้ นั้น ศาลต้องพิจารณา เอาความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๙ หรือมาตรา ๑๐ ถ้าศาลพิจารณาได้ความจริง ให้ศาลมีคำสั่ง พิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ได้ความจริงหรือลูกหนี้นำสืบได้ว่า อาจชำระหนี้ได้ทั้งหมด หรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้อง”

พระราชบัญญัติล้มละลาย ๗ มาตรา ๒๒ บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียว มีอำนาจดังต่อไปนี้ (๑) จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป (๒) เก็บรวบรวมและรับเงิน หรือ ทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้ หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น (๓) ประนีประนอมยอมความ

หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้” มาตรา ๒๔ บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์สินของลูกหนี้แล้ว ห้ามมิให้ลูกหนี้กระทำการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของตน เว้นแต่จะได้กระทำตามคำสั่งหรือความเห็นชอบของศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้จัดการทรัพย์ หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้” และมาตรา ๒๕ บัญญัติว่า “ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าว่าคดีแพ่งทั้งปวงอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ ซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในศาลในขณะที่มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ และเมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ศาลมีอำนาจจัดการพิจารณาคดีแพ่งนั้นได้ หรือจะสั่งประการใดตามที่เห็นสมควรก็ได้” เห็นได้ว่า เป็นการจำกัดสิทธิในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ซึ่งบัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งกฎหมาย เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของตน และได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย” ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจจัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ซึ่งเป็นสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิของลูกหนี้เช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ คือ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ แล้ว แต่ไม่เข้าเกณฑ์การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕วรรคหนึ่ง

พระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะคุ้มครองเจ้าหนี้ทุกรายให้ได้รับชำระหนี้ตามสัญญา ขณะเดียวกันก็คุ้มครองผลประโยชน์ของลูกหนี้ด้วย เช่น มาตรา ๒๕ บัญญัติว่า “ถ้าปรากฏภายหลังว่า เจ้าหนี้แกล้งให้ศาลใช้อำนาจดังกล่าวไว้ในมาตรา ๑๖ (เช่น ให้ลูกหนี้ให้ประกันจนพอใจศาลว่า ลูกหนี้จะไม่หลบหนีไปนอกอำนาจศาล หรือออกหมายจับลูกหนี้มาขังไว้จนกว่าศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย) หรือมาตรา ๑๗ (เมื่อเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ยื่นคำขอให้พิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ชั่วคราวให้ศาลดำเนินการไต่สวนทันที ถ้าเห็นว่า คดีมีมูล ก็สั่งให้พิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ชั่วคราว) เมื่อลูกหนี้มีคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ศาลมีอำนาจสั่งให้เจ้าหนี้ชดใช้ค่าเสียหายตามจำนวนที่เห็นสมควรให้ลูกหนี้ในกรณีเช่นนี้ หากเจ้าหนี้ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ศาลมีอำนาจบังคับเจ้าหนี้นั้นเสมือนหนึ่งว่าเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา” และมาตรา ๑๐๕ บัญญัติว่า “ทรัพย์สินดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นทรัพย์สินในคดีล้มละลายอันอาจแบ่งแก่เจ้าหนี้ได้ (๑) ทรัพย์สินทั้งหลายอันลูกหนี้มีอยู่ในเวลาเริ่มต้นแห่งการล้มละลาย รวมทั้งสิทธิเรียกร้องเหนือทรัพย์สินของบุคคลอื่น เว้นแต่ ก. เครื่องใช้สอยส่วนตัวอันจำเป็นแก่การดำรงชีพ ซึ่งลูกหนี้รวมทั้งคู่สมรสและบุตรผู้เยาว์ของลูกหนี้จำเป็นต้องใช้ตามสมควรแก่ฐานะรูป และ ข. สัตว์

พืชพันธุ์ เครื่องมือ และสิ่งของสำหรับใช้ในการประกอบอาชีพของลูกหนี้ ราคารวมกันไม่เกินสามพันบาท” (หนึ่งแสนบาท ตั้งแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๒) เป็นต้น ซึ่งมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง

นายประเสริฐ นาสกุล

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ